

Hallersteinov zvezdni opazovalnik v Ljubljani

Augustin Hallerstein je bil rojen 27. avgusta 1703 v Ljubljani in je po končanem študiju na Jezuitskem kolegiju v Ljubljani oktobra 1721 stopil v jezuitski red. Leta 1728 so ga potrdili za misijonarsko službo.

Na pot proti Kitajski je krenil iz Trsta septembra 1735 ter preko Portugalske, Mozambika, Indije in Malaje jeseni 1738 prispel v Macao. Naslednjo pomlad je dobil dovoljenje za službo astronoma in matematika na cesarskem dvoru in odpotoval proti Peking, kamor je prispel 13. junija 1739. Ker je že takrat slovel kot dober matematik, je nastopil službo kot namestnik predstojnika Cesarskega astronomskega urada. Po njegovi smrti leta 1746 je sam prevzel mesto predstojnika, ki ga je zadržal vse do svoje smrti oktobra 1774.

V svojem bogatem znanstvenem delu je navezal sodelovanje z akademijami znanosti v Sankt Peterburgu, Parizu in Londonu ter tako vzpostavil plodno znanstveno korespondenco med tedanjo Evropo in Kitajsko. Poleg astronomskih opazovanj, korekcije kitajskega koledarja in izdelave velikega astronomskega opazovalnika (obročaste krogle ali armilarne sfere) je njegovo znanstveno delo obsegalo še izdelavo geografskih kart, izračun geografske dolžine Pekinga s pomočjo opazovanja Jupitrovih lun (uporabil je mrke Jupitrovih lun kot nebesno uro), odkritje kometa, poskuse z električno indukcijo in vakuumsko tehniko, proučevanje avtohtonih kitajskih rastlin in živali ter prvi izračun števila kitajskega prebivalstva za leti 1760 in 1761, s katerim je šokiral tedanjo Evropo z oceno, da je imela Kitajska skoraj dvakrat toliko prebivalcev kot Evropa.

Več o uporabi mrkov Jupitrovih lun za nebesno uro na naslovu:

<https://briankoberlein.com/blog/from-heaven-to-earth/>

Ob njegovih znanstvenih dosežkih je potrebno poudariti tudi izjemen kulturni in simbolni pomen njegovega bivanja na cesarskem dvoru v Peking, kjer je prejel naziv mandarin 3. stopnje.

Replika obročaste krogle, ki jo je Ljudska Republika Kitajska letos 6. februarja predala Sloveniji pomeni najvišje kitajsko priznanje Hallersteinovih znanstvenih

dosežkov. Njegova postavitve na prestižni lokaciji ob Ljubljani pred zgradbo državnega arhiva je spomenik velikemu znanstvenemu in kulturnemu dosežku našega rojaka iz 18. stoletja, za katerega bi v Sloveniji težko našli primerjavo. Spomenik hkrati poudarja simbolni pomen zgodnjih stikov med Slovenijo in Kitajsko ter med Evropo in Kitajsko. To je izjemen tovrstni spomenik v Evropi in ni le izraz prijateljskega sodelovanja med Slovenijo in Kitajsko, ampak ima tudi evropske razsežnosti.

Obleženje Hallersteinovega znanstvenega dela v okviru praznovanja stoletnice ustanovitve sodobnega univerzitetnega študija v Ljubljani je poklon njegovim znanstvenim dosežkom in priznanje zgodovinskih temeljev za razvoj sodobne univerze v Ljubljani. Ob tej priložnosti bi rad izpostavil študijo pokojnega prof. Zmaga Šmitka, ki je prvi znanstveno raziskoval življenje in delo Hallersteina ter zasluge muzeja v Mengšu, kjer so ob 300-letnici Hallersteinovega rojstva dal pobudo za širše proučevanje njega in predstavitev njegovega znanstvenega in zgodovinskega pomena. Posebna zahvala je namenjena tudi institucijam: Arhivu RS, multimedijскому centru KIBLA, akademiji SAZU, Slovenskemu etnografskemu muzeju SEM in Univerzi v Ljubljani, ki so v preteklih letih aktivno podpirale promocijo Hallersteina in si prizadevale za postavitev njegovega spomenika.

Otvoritev spomenika:
<https://www.delo.si/lokalno/ljubljana-in-okolica/tudi-ljubljana-ima-zvezdni-opazovalnik/>

Mitja Saje

Efemeride april 2024

(Efemeride si lahko ogledate tudi v reviji Življenje in tehnika.)

datum	Sonce		Luna		čas
	vzhod	zahod	vzhod	zahod	
01.04.	06:41	19:31	02:32	10:13	CEST
05.04.	06:34	19:36	05:16	15:21	CEST
10.04.	06:24	19:43	07:03	22:22	CEST
15.04.	06:15	19:50	10:53	02:53	CEST
20.04.	06:06	19:56	16:28	04:56	CEST
25.04.	05:58	20:03	22:05	06:19	CEST
30.04.	05:50	20:09	02:12	10:21	CEST

V A B I L O

Vabimo vas na redni mesečni sestanek Astronomskega društva Javornik, ki bo v torek 16.04.2024 ob 18^h. Sestanek bo potekal na daljavo prek povezave <https://private.vid.arnes.si/rxdq-4sdw-8qh7>.

Pogledali si bomo prispevek o iskanju temne snovi.

Prispevek najdete na povezavi <https://www.youtube.com/watch?v=6etTERFU1UI>.

Vabljeni!

Bernard Ženko

Dodatne informacije o tem in preteklih predavanjih najdete na <http://www.adj.si>.

Planeti:

- ★ **Merkur** opazujemo v začetku meseca, ko v ozvezdju Rib zahaja zahaja uro in pol za Soncem.
- ★ **Venera** aprila ni vidna.
- ★ **Mars** ves april vzhaja približno uro pred Soncem. Konec meseca se iz ozvezdja Vodnarja preseli v ozvezdje Rib.
- ★ **Jupiter** sprva zahaja okoli pol enajstih, konec meseca pa že kmalu po deveti. Konec meseca se iz ozvezdja Ovna preseli v ozvezdje Bika.
- ★ **Saturn** se v družbi Marsa sredi meseca prikaže na jutranjem nebu, ko v ozvezdju Vodnarja vzhaja okoli petih, še lepše pa je viden konec meseca, ko vzide okoli štirih.
- ★ **Uran** v začetku meseca zahaja okoli enajstih, konec meseca pa okoli devetih. Vmes se v ozvezdju Ovna sreča z Jupitrom.

Urška Pajer

Napišite prispevek!

Mesečnik potrebuje prispevke. Zato pozivam vse, ki želite kaj objaviti, da mi po elektronski pošti pošljete svoj prispevek. Prispevki so lahko raznovrstni: poročilo o opazovanju, slika, risba, zanimiva astronomska novica, predstavitev domačega observatorija ali teleskopa, skratka – karkoli, kar bodo ostali člani društva z zanimanjem prebrali.

Aram Karalič

Javorniški Mesečnik izdaja Astronomsko društvo Javornik, Ljubljana / ISSN 1581-1379 / urednik Aram Karalič / izhaja v prvi polovici meseca / prejemajo ga brezplačno vsi člani Astronomskega društva Javornik / prispevke pošljite na naslov info@adj.si / **ROK ZA ODDAJO PRISPEVKOV JE 7. DAN V MESECU** / prispevkov praviloma ne lektoriramo / stavljeno v L^AT_EX_U